

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Kätlin Härm

Bakalaureusetöö

ETTELUGEMISE MÕJU KUULAMISOSKUSE ARENDAMISEL JA ISESEISVA
LUGEMISHUVI TEKITAMISEL 2. KLASSI ÕPILASTE NÄITEL

Juhendaja: Ilona Võik

Kaasjuhendaja: Tiia Krass

Tartu 2020

Ettelugemise mõju kuulamisoskusele ja iseseisvale lugemisharjumusele 2

Ettelugemise mõju kuulamisoskuse arendamisel ja iseseisva lugemishuvi tekitamisel 2. klassi õpilaste näitel

Resümee

Ettelugemise suurendab lapse sõnavara, kuulamis- ja keskendumisoskust. Käesoleva bakalaureusetöö uurimisprobleemiks oli, kas ja kuidas saab õpetaja igapäevase regulaarse ettelugemise toel arendada õpilaste kuulamisoskust ning suurendada huvi raamatute lugemise vastu. Töö eesmärk oli välja selgitada, missugune on regulaarse ettelugemise mõju laste kuulamisoskuse arendamisele ja huvi tekitamisele iseseisva lugemise vastu. Uuritavateks olid 2. klassi 18 õpilast Uuringu mõõtevahendiks oli ankeetküsitlus. Kuulamisoskust ja kuuldu mõistmist mõõdeti enne ja pärast ettelugemise perioodi kuulamisülesande täitmisega.

Uuringu läbiviimisel vaadeldi laste tegevust kuulamise ajal.

Uurimusest järeldati, et 28%le lastest loeti iga päev raamatuid ette, sama protsendipunkti ulatuses lastele ei loetud üldse. Ülejäänud lastele loeti harva. Leiti, et regulaarse ettelugemise toel on võimalik parandada laste kuulamisoskust. Uuringu lõpus laste kuulamisülesande sooritamise protsent tõusis. Uuringu alguses nimetasid enda loetud raamatuid või teadsid selle sisu viis last, uuringu lõpus kõik lapsed. Leidis kinnitust, et laste huvi lugemise vastu suurenes.

Märksõnad: ettelugemine, kuulamine, kuulamise liigid, kuulamise arendamine

The Impact of Reading Aloud for Developing Listening Skills and Encouraging Independent Reading on the Example of Second Grade Students

Abstract

Questions raised in this bachelor research was if and how much can teacher help to develop listening skills and increase interest in reading by regularly reading aloud for students. Aim of the thesis was to find out how much impact has regular reading aloud in children's listening skills and in generating interest on their independent reading. Subjects were 18 second grade students (8 girls and 10 boys). Questionnaire was used to conduct the survey. Children's listening and understanding skills were measured before and after regular reading aloud period by doing listening tasks. When conducting the research the author was observing students, their behavior and attitude before, during and after reading aloud period.

The study found while for the 28% of children books were read aloud at home on daily bases, the same percentage reported no books were read aloud at home. Rest of the students reported books being read rarely. Research showed it is possible to improve children's listening skills by regularly reading aloud. Percentage in listening skills task rise by the the end of reading aloud period. At the beginning of the study 4 pupils could name books that were read, by the end of the study all students could name books either their read themselves or books that were read out to them. Theses proved that interest in independent reading amongst the pupils increased. Keywords: reading aloud, listening, types of listening, developing listening, pre-listening activities, activities during listening, post-listening activities.

Sisukord

Resümee	2
Abstract	3
Sisukord.....	4
Sissejuhatus	5
1 Teoreetiline ülevaade	7
1.1 Ettelugemine.....	7
1.1.1 Ettelugemise mõju lapse arengule	7
1.2 Kuulamine	10
1.2.1 Kuulamine ja kuulmine.....	10
1.2.2 Kuulamise liigid.....	11
1.2.3 Kuulamisoskuse areng ja selle toetamine	12
1.2.4 Kuulamiseelsed, - aegsed ja -järgsed tegevused	13
1.2.5 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	14
2 Metoodika.....	15
2.1 Valim	15
2.2 Mõõtevahendid	16
2.3 Protseduur	16
2.4 Andmeanalüüsi meetodid	17
3 Tulemused	17
4 Arutelu.....	24
Tänuõnad	28
Autorsuse kinnitus.....	28
Kasutatud kirjandus.....	29
Lisa 1. Lapsevanema nõusolek.....	
Lisa 2. Küsimustik.....	
Lisa 3. Vaatluspäevik	

Sissejuhatus

Mida varem hakatakse lastele ette lugema, seda enam kinnistub neis lugemisharjumus, areneb kuulamisoskus ja kujuneb armastus raamatute vastu. Ettelugemise positiivset mõju lapse arendamise võimalusena on kinnitanud paljud uuringud. Trelease (2019) toob välja, et lapse sõnavara hulk on kooli astumisel üks oluline edukuse või ebaõnnestumise põhjus. Esimeste kooliaastate jooksul on enamik õpetusi suulised ja kuulamise teel (Uusen, 2002) ning ulatuslikuma sõnavaraga laps saab tunduvalt paremini aru. Laps läheb kooli uusi sõnu õppima, kuid sõnad, mida ta juba teab, määravad, kui palju ta õpetaja jutust aru saab. Koolivalmidust mõõdavad kõige paremini sõnavaratestid (Trelease, 2019).

Seega on kooliteed alustavatel lastel väga suured erinevused kooliks ettevalmistuses, sõnavaras ja õppimisvalmiduses. Kuigi kodune ettelugemine on üks vanim, lihtsaim ja odavaim õpetamismeetod ning parim abivahend (Trelease, 2019), on lapsi, kellele pole ette loetud. Õppimine peab toimuma läbi selliste olukordade, mida laps elus tegelikult kogeb ning need olukorrad tuleb õpetajal kavandada (Uusen, 2019). Õpetajal on selles protsessis ülesanne leida parimad võimalused, et lapsest kujuneks hea ning efektiivne kuulaja, kõneleja, lugeja ja kirjutaja (Uibu & Voltein, 2010).

Ettelugemine mõjub lapsele teisiti kui lihtsalt lapsega rääkimine. Ettelugemise käigus puutub laps kokku uute sõnade ja erinevate lauseehitustega, mida tavalise vestluse käigus ei pruugi esile tulla (Waugh, Neaum, & Waugh, 2013). Lapsed, kellele igapäevaselt ette loetakse, kuulevad viie aasta jooksul ligi poolteist miljonit sõna rohkem kui lapsed, kellele kunagi ei loeta (Logan, Justice, Yumus, & Chaparro-Moreno, 2019)

Raamatu lugemine stimuleerib aju osi, mida seostatakse visuaalse töötlusega. Kuulamise ajal hakkab lapse silme ees lugu visuaalselt lahti rulluma (Sandall, Schramm, & Seibert, 2003). Lastel, kellel on suurem kokkupuude ettelugemisega ja parem lugemisoskus, toimub kuulamisülesande ajal suurem aktiveerumine vasakpoolses ajupiirkonnas, mis hõlbustab vaimset kujutlusvõimet, info semantilist töötlemist ja lugemisoskuse omandamist (Hutton, Horowitz-Kraus, Mendelsohn, DeWitt, & Holland, 2015). Ettelugemine aitab lapsel mõista kuuldut ja loetut. Lapsed, kelle vanemad lugesid neile vähemalt kuuel päeval nädalas, sooritasid üleriiklikke teste paremini kui need, kellele loeti vaid mõnel öhtul nädalas (Trelease, 2019).

Ettelugemine kujundab väärtushinnanguid ja aitab lapsel probleeme lahendada. Läbi lugude kuulamise kogeb laps erinevaid suhteid, olukordi ja isiksusi. Fantaasialood rikastavad

kujutlusvõimet ja vabamängu. Muinasjutud aitavad lapsel vahet teha, mis on mängult ja mis päris. Kui laps kogeb midagi enneolematut, saab vanem talle tuge pakkuda samal teemal raamatut lugedes. See aitab lapsel paremini päriseluga toime tulla (Trelease, 2019). Jutu kuulamine on lapsele rahustav, loob lähedased suhted vanemaga ja annab kinnitust, et vanem hoolib temast. Nähes täiskasvanuid naudinguga lugemas, saab laps varakult aru, et lugemine on lõbus, mitte tüütu kohustus.

Läbi ettelugemise on võimalik õpetada kuulamisoskust, mis on õppeprotsessis teiste keeleliste osaoskuste – kõnelemise, lugemise ja kirjutamise – omandamise alus (Uibu & Voltein, 2010). Kuulamise käigus muutub suuline kõne kuulaja ajus tähenduseks, võimaldades kuuldot mõista (Uusen, 2002). Et mõttest aru saada, peab kuulatavat teksti suutma töödelda tervikuna. Üksikute sõnade tähenduse üle mõtlemiseks ei jää aega. Teksti mõistmisel tulevad kasuks kuulaja varasem sõnavara pagas ja teemakohased taustteadmised (Kärtner, Maiberg, Rikker, Tuuling, & Voltein 2006).

Tutvudes uuringutega, mis käsitlesid peamiselt koduse ettelugemise positiivset mõju lapse arengule, tekkis huvi teada saada, kuidas mõjub regulaarne ettelugemine koolis lapse arengule. Ettelugemine on üks emakeele õpetamise meetod, mis sobib hästi kuulamisoskuse ja lugemishuvi arendamiseks. Kuulamine ei tule alati loomulikult ning kuulamisoskust on vaja arendada ja õpetada (Uusen, 2010)

Seetõttu ongi uurimisprobleem, et kuigi on teada koduse ettelugemise mõju lapse arengule, ei ole autorile teadaolevalt meil uuritud, kuidas mõjub regulaarne ettelugemine koolis lapse kuulamisoskusele. Oluline oleks selle kohta saada rohkem teadmisi.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada regulaarse ettelugemise mõju koolis laste kuulamisoskuse arendamisele ja huvi tekitamisele iseseisva lugemise vastu. Töö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis antakse teoreetiline ülevaade ettelugemise mõjust lapse arengule, kuulamise ja kuulmise mõistest, kuulamisoskuse arengust, kuulamise liikidest ja kuulamiseelsetest, -aegsetest ning -järgsetest tegevustest. Teine peatükk sisaldab uurimistöö metoodikat, kolmas peatükk tulemusi ja neljas peatükk arutlust.

1 Teoreetiline ülevaade

1.1 Ettelugemine

1.1.1 Ettelugemise mõju lapse arengule

Ettelugemine on nauditav viis sisustada aega laste arendamisega ning see parandab laste kuulamis- ja õppimisoskust. Lastekirjanduse tekstide metafoorid ja piltlikud väljendid julgustavad lapsi mõttes kujutluspilte looma (Sandall *et al.*, 2003; Hutton *et al.*, 2015).

Raamatu ettelugemine stimuleerib neid aju osi, mida seostatakse visuaalse töötlusega.

Unejutu lugemine lapsele suurendab aktiivsust aju osades (Hutton *et al.*, 2015). Isegi kui laps ise ei loe raamatut, kujutab ta elavalt ette kõike, mida kuuleb. Kuulamise ajal hakkab lapse silme ees lugu visuaalselt lahti rulluma (Hutton *et al.*, 2015; Sandall *et al.*, 2015).

Lapsevanemad annavad lapsele esmased teadmised ning näitavad eeskujuna oma käitumise ja tegudega. Täiskasvanu roll on kujundada positiivset suhtumist lugemisse ja luua lugemist soodustavad olukorrad (Padrik & Hallap, 2008). Soovitav on ette lugeda lapsele iga päev 15-30 minutit ning oluline on, et laps tunneb end kaasatuna ja mugavalt, saab osaleda raamatu valimisel, olla aktiivne ja esitada küsimusi (Partridge, 2004). Lapsele ettelugemine suurendab lähedustunnet vanemaga. Laps saab rohkem tähelepanu ja kinnitust, et temast hoolitakse. Jutu kuulamine rahustab last (Trelease, 2019). Mida varem hakatakse lastele ette lugema, seda enam kinnistub neis lugemisharjumus ja armastus raamatute vastu. Ettelugemine arendab lapse silmaringi, sõnavara, tähelepanu- ja kujutlusvõimet, kuulamis- ja keskendumisoskust (Partridge, 2004; Hallap & Padrik 2008; Trelease, 2019; Hutton *et al.*, 2015; Sandall *et al.*, 2015).

Ameerikas Ühendriikides (USAs) läbi viidud koolieelsetele lastele ettelugemise kuulamise uuringus leidsid Hutton jt (2015), et on seos lapse regulaarse kodulugemise keskkonna ja konkreetsete ajupiirkondade aktiveerumise vahel. Lastel, kellel oli suurem kokkupuude ettelugemisega ja kõrgem lugemisoskus, ilmnes loo kuulamise ülesande ajal märkimisväärselt suurem aktiveerumine vasakpoolses ajupiirkonnas, mis hõlbustab vaimset kujutlusvõimet, info semantilist töötlemist ja on oluline lugemisoskuse omandamisel. Nimetatud ajupiirkonna hüpoaktiivsus viitab lugemiskeskusele (Hutton *et al.*, 2015).

„Lisaks teadmistele ja tähendustele on semantilises mälus informatsioon erinevate skeemide kohta: teadmiste rühmad, mis võimaldavad inimesel mõista sündmuse konteksti ja selles kohaselt käituda“ (Tulving (*s.a.*), viidatud Squire, 2007). Mälus tekkinud skeemid aitavad kiiremini kohaneda erinevate olukordadega. Skeemide puhul on oluline teada nende

sisu, nt kuuldes sõna „sünnipäev“ või „lõpuaktus“ teab inimene, mida see olukord tähendab ja kuidas seal võiks käituda (Tulving (*s.a.*)).

Ettelugemine suurendab laste sõnavara. USA-s läbiviidud uuringus Logan jt (2019) selgitati välja 60 tavaliselt enamloetava lasteraamatu sõnade arv, millega lapsed viie eluaasta vältel ettelugemise ajal kokku puutuvad. Lastele, kellele loeti ette iga päev, pakuti aasta jooksul hinnanguliselt 78 000 sõna. Lapsed, kellele igapäevaselt ette loetakse, kuulevad viie aasta jooksul 1, 4 miljonit sõna rohkem, kui need lapsed, kellele kunagi ette ei loeta (Logan *et al.*, 2019). Ettelugemise käigus puutub laps kokku uute sõnade ja erinevate lauseehitustega, mida tavalise vestluse käigus ei pruugi esile tulla (Waugh, Neaum, & Waugh, 2013).

Trelease (2019) toob välja, et enamik vestlusi, olgu need kahe täiskasvanu või täiskasvanu ja lapse vahel, koosnevad viiest tuhandest sõnast, mida nimetatakse põhileksikoniks. Järgnevad veel viis tuhat sõna, mida kasutatakse dialoogis harvemini. Neid kümmet tuhandet sõna nimetatakse ühiseks leksikoniks. Pärast seda kümmet tuhandet sõna on vestluses harvaesinevad sõnad ehk „haruldased sõnad“. Inimese sõnavara tugevuse määrab just see, kui palju haruldasi sõnu ta teab või mõistab. Kõige rohkem haruldasi sõnu sisaldab trükitud tekst. Lasteraamatutes on umbes 70% unikaalsemaid sõnu, kui lastele suunatud vestluses. Laste elu ei muuda mitte mänguasjad, vaid sõnad nende peas. Sõnad on kõige väärtuslikumad ja kallimad asjad, mida saab lapsele peale kallistuse anda (Trelease, 2019).

Trelease'i „Ettelugemise käsiraamatu“ (*Read-Aloud Handbook*) esimene väljaanne ilmus 1979. a USAs ja järgnevad täiendatud väljaanded on ilmunud aastatel 1979–2019. Trelease (2019) toetub oma raamatus „Read-Aloud Handbook“ paljudele uuringutele. Kuna peaaegu kõik kooli õppekavas baseerub lugemisel, siis oldi kindlad, et laste lugemisoskuses peitub võti, kas lapsed sooritavad koolis teste hästi või halvasti. Uurides 4-5-aastaseid lapsi selgus, et need lapsed, kelle vanemad lugesid neile vähemalt kuuel päeval nädalas, sooritasid üleriiklikke teste paremini kui need, kelle vanemad lugesid lastele vaid mõnel öhtul nädalas. Üleriiklike testide abil mõõdeti seda, kuidas lapsed teksti mõistavad. Ettelugemine võib aidata lapsel informatsiooni töödelda (Trelease, 2019).

USAs koostatud raportis *Becoming a Nation of readers* võtsid Anderson, Hiebert, Scott, & Wilkinson (1985) kokku viimase kahekümne viie aasta jooksul läbi viidud uurimisprojektide tulemused:

- 1) lapse heaks lugejaks õpetamisel on kõige olulisem tegevus valjusti ettelugemine;
- 2) lisaks kodusele ettelugemisele on ettelugemine väga tähtis ka koolis ja seda tuleb jätkata kõikides klassides;

- 3) eksperdid leidsid, et ettelugemine on olulisem kui töölehed, kodutöö, raamatute aruanded ja sõnakaardid;
- 4) ettelugemine kui üks vanim, lihtsaim ja odavaim õpetamismeetod on parim abivahend nii kodus kui klassis (Anderson *et al.*, 1985; Trelease, 2019).

Huvitav on tõdeda, et uuringute järeldused kehtivad tänaseni. Mida rohkem lastele ette loeti, seda paremad olid nende tulemused 15-aastaselt (PISA) testides (Trelease, 2019). PISA ehk rahvusvaheline õpilaste õpitulemuslikkuse hindamisprogramm on Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni poolt nii liikmesriikides kui ka mitteliikmesriikides läbiviidav ülemaailmne uurimus, mille käigus hinnatakse 15-aastaste õpilaste õpitulemuslikkust lugemise, matemaatika ja loodusteaduste valdkonnas (OECD 2018).

Ettelugemine kujundab väärtushinnanguid. Trelease (2019) sõnul jõuti uuringutega järeldusele, et lapsed, kellele loeti ette «sageli» või «kogu aeg», sooritasid probleemide lahendamise testi paremini, kui need, kellele loeti ette «harva», «peaaegu üldse mitte» või «mitte kunagi». Läbi lugude kuulamise kogeb laps erinevaid suhteid, olukordi ja isiksusi. Ettelugemine võib aidata probleeme lahendada. Kui laps kogeb midagi enneolematut, saab vanem talle tuge pakkuda samal teemal raamatut lugedes. See aitab lapsel paremini päriseluga toime tulla (Trelease, 2019).

Oluline on vanemate haridustase ja see, missugust sõnavara nad lapsega vestlemisel kasutavad. Farkas ja Beron (2001) tõid välja, et laste sõnavara uuringu tulemusel oli spetsialistide laste sõnavara 1100-sõnaline ja vähem haritudud vanemate laste sõnavara 525. Võrreldes väiksema sõnavarahulgaga lapsi teistega, seisavad nad kooli minnes silmitsi hiiglasliku sõnalõhega, mis takistab nende akadeemilist edukust. Mahajäämus võib olla 12-14 kuud ning seda on väga raske tasa teha (Farkas & Beron, 2001; Trelease, 2019).

Lapse sõnavara hulk on kooli astumisel üks oluline edukuse või ebaõnnestumise põhjus. Laps läheb küll uusi sõnu õppima, kuid sõnad, mida ta juba teab, määravad, kui palju ta õpetaja jutust aru saab. Esimeste kooliaastate jooksul on enamik õpetusi suulised ja kuulamise teel ning ulatuslikuma sõnavaraga laps saab tunduvalt paremini aru, kui väikse sõnavaraga laps. Seetõttu mõõdavad koolivalmidust kõige paremini sõnavaratestid (Trelease, 2019).

Ettelugemine on oluline isegi pärast seda, kui lapsed hakkavad ise lugema, sest see võimaldab koos vanema või õpetajaga jutu sügavamalt mõistmist ja tõlgendamist, õhutab lapsi vaimsele tegevusele, mis hiljem iseseisvalt lugedes automatiseerub. Ettelugemis- ja kuulamisaeg tekitab meeldiva võimaluse ning põhjuse klassile koos olla ja loob ühtsustunde (Waugh *et al.*, 2013).

Õpetaja ülesanne on luua lapsele soodne ja õppimist toetav keskkond. Tuleb luua mitmekesiseid lugemissituatsioone, arvestada laste huvide, kogemuste ja oskustega, et tekiks motivatsioon lugemiseks (Padrik & Hallap, 2008). Õige intonatsiooniga lugemise õpetamiseks on oluline, kui lapsed kuulevad õpetajat tihti ette lugemas, sest õpilased jäljendavad alateadlikult õpetaja hääletooni ja teksti tõlgendust (Hiiepuu, 2011).

Trelease (2019) sõnul peaksid vanemad (ja õpetajad) jätkama ettelugemist kuni 14-aastastele, sest nende lugemistase pole kuni kaheksanda klassini kuulamistasemega võrdne. Nad kuulevad paremini kui loevad. Viienda klassi lastele peab lugema seitsmenda klassi raamatuid jne, kuna see aitab lastel süveneda keerukamatesse süžeedesse ja motiveerib lugemist jätkama. Läbi oskuslikult valitud raamatu ettelugemise on võimalik teismelisele valutult ja moraali lugemata elukogemusi õpetada (Trelease (2019). Raamat on lugu elust ja iga lugu on tõlgendus mingist vaatenurgast (Kuurme, 2003).

Ettelugemine on õppemeetod eesti keele osaoskuste: kuulamise, kõnelemise, lugemise ja kirjutamise õppimisel. Ettelugemisega arendatakse õpilaste kuulamisoskust. Kuulamisoskus on õppeprotsessis teiste keeleliste osaoskuste omandamise alus (Uibu & Voltein, 2010).

1.2 Kuulamine

1.2.1 Kuulamine ja kuulmine

„Eesti keeles on kaks kõlaliselt lähedast, ent tähenduselt erinevat sõna: kuulamine ja kuulmine“ (Kärtner *et al.*, 2006). Kuulmine ehk kuulmismeel on elusolendi võime tajuda ja eristada helisid. Kuulmine võimaldab hinnata heli tugevust, kõrgust, määrata heliallika asukohta, tunnetada heliallika iseloomu ning saada muud informatsiooni (Lepp, 2018). Kuulmine on passiivne tegevus, mis toimub iseenesest ja ei nõua keskendumist ega tähelepanu (Uusen, 2002). Kuuldes iga päev erinevaid uudiseid, sõnumeid ja kõnesid, ei tähenda, et kõike kuuldut mõistetakse (Kärtner *et al.*, 2006). Kuulmine ehk kuulmismeel võimaldab kuulata.

„Kuulamine on aktiivne protsess, mis hõlmab nii kuulmist, keskendumist kui ka arusaamist. Kuulamise käigus muutub suuline kõne kuulaja ajus tähenduseks, võimaldades kuuldut mõista“ (Uusen, 2002). Kuulamine nõuab mõtlemist ja kuulamise tõlgendamist (Uusen, 2011). Jalakas toob välja, et kuulamine on teadlik protsess, mis nõuab vaimset pingutust, tähelepanu ja keskendumist. Kuulamise komponendid on kuulamine, mõistmine, analüüsimine ja otsustamine (Jalakas, 1988). Kuulamisprotsessi käigus muutub suuline kõne kuulaja ajus kuuldud teksti mõistmiseks. Et mõttest aru saada, peab kuulatavat teksti suutma

töödelda tervikuna. Üksikute sõnade tähenduse üle mõtlemiseks ei jää aega. Teksti mõistmisel tulevad kasuks kuulaja varasem sõnavarapagas ja teemakohased taustteadmised (Kärtner *et al.*, 2006). Kuulamise abil areneb lapse suhtlemis- ja kõnevõime (Hiiepuu & Hiisjärvi, 2005). Kuulamisoskus on õppeprotsessis teiste keeleliste osaoskuste – kõnelemise, lugemise ja kirjutamise – omandamise alus (Uibu & Voltein, 2010).

1.2.2 Kuulamise liigid

Kuulamise kohta võib leida mitmeid erinevaid liigitamisi. Traditsiooniliselt eristatakse kuulamise eesmärgist tulenevalt viit kuulamisliiki: eristavat, mõistvat, teraapilist, kriitilist ja väärtustavat kuulamist (Pauklin, 2014, viidatud Wolvin & Coakley 1996). Jalakas (1988) toob välja Irma Reppo jaotuse: tähelepanelik, aktiivne, loov, väärtustav/nautiv ja kriitiline kuulamine. Org (2011) lisab viimati nimetatud liigitusele veel kuuenda liigi - passiivse kuulamise. Uusen (2002) eristab kolme kuulamisliiki: väärtustav/nautiv, tähelepanelik ja kriitiline kuulamine. Kõige vähem tahtlikku tähelepanu nõuab väärtustav/nautiv kuulamine ja kõige rohkem kriitiline kuulamine (Uusen, 2011). Kuulamist on liigitatud erinevalt, kuid mitmete mõistete sisud kattuvad.

Väärtustav/nautiv kuulamine nõuab vähem keskendumist, kuulajad on lõdvestunud. Kuulatakse loodushääli, salvestusi, ettelugemist jm emotsioonide tekkimiseks. Saadakse inspiratsiooni aruteludeks, vestlusteks või kunstiliseks eneseväljendamiseks (Uusen, 2002). Väärtustava kuulamise alla liigituvad muusika, keskkonnast lähtuvate helide (linnulaul, lainete müha), teatri, kontserdi, televisiooni, raadio jms kuulamine (Pauklin, 2014, viidatud Wolvin & Coakley 1996:363). Loova kuulamise käigus tekivad uued ideed või arutelud (Kärtner *et al.*, 2006). Võib öelda, et väärtustav/nautiva ja loova kuulamise mõisted on sisult kattuvad.

Tähelepaneliku kuulamise eesmärk on meeldejätmise. Keskendutakse ainult kuulamisele, ei mõelda kuuldu läbi. Kui nt juhatatakse teed, siis püütakse info täpselt meelde jätta. Sama on etteütluse kuulamine ja kuuldu põhjal kirjutamine (Kärtner *et al.*, 2006). Kuulaja tähelepanu on koondatud ühele hääleallikale, mis võimaldab hiljem saadud info järgi tegutseda või vastata kuuldu põhjal kas kirjalikult või suuliselt (Uusen, 2002). Mõistva kuulamise eesmärk on saada kõneleja sõnumist aru võimalikult ligilähedaselt. Keskendutakse rangelt kuuldu arusaamisele ning ei anta kriitilist hinnangut (Pauklin, 2014, viidatud Wolvin & Coakley 1996: 211, 213).

Kriitiline kuulamine on kõige komplekssem kuulamise liik ja nõuab suurt keskendumist, sest see sisaldab otsustamist ja analüüsi. Kuulaja ülesanne on eristada kuuldu

tekstis olulist ebaolulisest, fakti fantaasiast, emotsionaalset liialdust või manipuleerimist objektiivsusest ning hinnata rääkija asjatundlikkust (Kärtner *et al.*, 2006; Uusen, 2002). Kriitiline kuulamine nõuab vaimset pingutust ning võimaldab aru saada keerulisest tekstist (Org, 2011). Kriitilist kuulamisliiki kasutatakse ka kuulajate mõjutamiseks või nende käitumise ja suhtumise muutmiseks (Pauklin, 2014, viidatud Wolvin & Coakley 1996: 308). Aktiivne kuulamine tähendab kõne analüüsimist, olulise tabamist ja võrdlemist kuulaja varasemate teadmistega. Aktiivsel kuulamisel annab kuulaja mõttes hinnanguid, tal tekib küsimusi, soovib kuuldu täpsustada või sõnastada ümber (Kärtner *et al.*, 2006).

Teraapilise kuulamise eesmärk on pakkuda murelikule või närvilisele kõnelejale võimalust oma probleemidest rääkida ning seetõttu iseseisvalt lahenduseni jõuda. Teraapilisel kuulamisel keskendutakse kõnelejale, luuakse toetav ja mõistev suhtluskliima, kuulatakse empaatilisel ja diskreetseks, kannatlikuks ja ausaks (Pauklin, 2014, viidatud Wolvin & Coakley 1996: 262).

Eristav kuulamine on mõistva, teraapilise, kriitilise ja väärtustava kuulamise aluseks. Eristava kuulamise eesmärk on teha vahet auditivselt ja visuaalselt saadud infol. Auditivselt on võimalik eristada verbaalseid ja mitteverbaalseid helisid, tunda ära hääle ja intonatsiooni teel edastatavaid vihjeid, tajuda keele häälikulist struktuuri, murrete erisust, aktsenti vms. Visuaalse eristamise käigus toimub kehakeele, miimika, silmsideme, puudutuse, vahemaa jms sõnastamata vihjete tabamine (Pauklin, 2014, viidatud Wolvin & Coakley 1996).

1.2.3 Kuulamisoskuse areng ja selle toetamine

Pärast sündi on kuulamine esimene keeleline oskus, mille abil laps uusi teadmisi omandab (Uusen, 2002). Sõnad on õppimise peamine struktuur. Sõnade ajusse jõudmiseks on ainult kaks tõhusat viisi: kas neid nähes või kuuldes. Väikesel lapsel, kes sõnu veel ei loe, on esimestel eluaastatel kõrv sõnavara ehitamise allikaks. Kõik see, mida ta kuuleb, saab lapse ajutegevuse alustalaks. Need tähenduslikud helid aitavad last hiljem kuulamisel, suhtlemisel või lugema õppimisel (Trelease, 2013). Aastavanune laps hakkab suhtlema üksikute sõnade abil. Kahe-kolmeaastane laps saab suhtlemisega hakkama täiskasvanu abil, nelja-viieaastane osaleb täiskasvanuga dialoogis ja muutub oluliseks suhtlemine eakaaslastega (Hallap & Padrik, 2008).

Koolieelse õppetegevuse tulemusel peaks 6-7aastane laps kooli minnes tulema toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisega; saama aru kuuldu sisust ja suutma sellele sobivalt reageerida (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2011). Õpetaja ülesandeks on koolis luua kuulamiseks sobiv keskkond, anda lastele põhjus kuulamiseks ning õpetada

kuulamisharjumusi. Algklassides arendatakse emakeeles kõiki osaoskusi: kõnelemine, kuulamine, lugemine ja kirjutamine (Põhikooli riiklik õppekava, 2011).

„Kuulamisel eristatakse kahte tasandit: 1) häälikute kuulamine, mis on aluseks õigekirja omandamisele; 2) suulise informatsiooni haaramine, hindamine ja analüüsimine (st primaarne teksti sisu mõistmine)“ (Uibu & Voltein, 2010, lk 228). Esimeses kooliastmes antakse juhiseid peamiselt kuulamise kaudu. Lapsed õpivad enne kuulama ja kõnelema, alles seejärel lugema ja kirjutama. Seega mõistavad nad paremini suulist kui kirjalikku korraldust (Tuulik, 1988). Kindlustamaks, et lapsed kuulavad õpetaja rääkimist, ettelugemist või jutustamist tähelepanelikult, peab õpetaja rõhutama tekstis olulisi kohti, varieerima häälega, pause pidama, vajadusel liikuma klassis, kasutama žeste ja miimikat (Hiiepuu & Hiisjärvi, 2005).

Kuulamine ei tule alati loomulikult ning kuulamisoskust on vaja arendada ja õpetada. Eelkõige peab õpetaja ise olema hea kuulaja. Uusen (2010) toob välja kuulamise osaoskuste arengulise järgnevuse (hierarhia): 1) keskkondlikud oskused (eristada hääli intensiivsuse, kõrguse, kestvuse ja asukoha järgi; 2) eraldamisoskused (ära tunda erinevaid häälikuid sõnas, sõnade algus- ja lõpuhäälikuid, sõnade järjekord lauses jm häälikuanalüüsil põhinevad ülesanded); 3) arusaamisoskused, mis põhinevad teksti sisu mõistmisel (Uusen, 2010).

1.2.4 Kuulamiseelsed, - aegsed ja -järgsed tegevused

Kuulamisoskuse arendamiseks on koolis on kuulamistund või tavaliselt osa tunnist, mil kasutatakse kuulamist arendavaid tegevusi. Tunni ülesehituses on oluline õppija häälestamine kuulamisele. Kuulamisülesandeid saab jagada kuulamiseelseteks, -aegseteks ja -järgseteks (Kärtner, 2000; Hiiepuu & Hiisjärvi, 2005). Kuulamisülesanded nõuavad suurt tähelepanu ja keskendumist. Kui lugemisel on võimalik minna tagasi ja teksti uuesti üle lugeda ning kirjutamisel mõtiskleda, siis kuulatud infot saab kontrollida ainult mälu abil (Uibu & Voltein, 2010).

Kuulamiseelsed ülesanded on seotud nii kõnelemise, lugemise kui ka kirjutamisega. Hästi sobivad ennustamine, aimamine, arutlemine, küsimustele vastamine, võtmesõnade tutvustamine; otsustamine, kas väide on õige või vale jms (Kärtner, 2000). Kuulamiseelse tegevuse eesmärk on aidata aktiveerida õpilaste eelnevaid teadmisi, äratada huvi kuulatava vastu ja seostada olemasolevaid teadmisi uutega (Hiiepuu & Hiisjärvi, 2005). Kuulamiseelsed harjutused lõpetab ülesande püstitamine, mis võib olla ühtlasi ka kuulamiseelne harjutus (Kärtner, 2000). Samas kitsendavad etteantud ülesanded kuulamisfookust ja laps võib

keskenduda ainult sellele ning jätta ülejäänud teksti sisu tähele panemata (Uibu & Voltein, 2010).

Kuulamisaegse tegevuse eesmärk lisaks kuulamisele on see, et õpilane täidab suulise või kirjaliku harjutuse. Esimeses kooliastmes peaksid kuulamisaegsed tegevused sisaldama vähe kirjutamist ja olema jõukohased, et mitte pärssida lapse motivatsiooni (Kärtner, 2000). Kuulamisaegseteks tegevusteks sobivad näiteks võtmesõnade üleskirjutamine, bingo, õige variandi valimine, piltide järjestamine, vigade leidmine jms (Kärtner, 2000; Uibu & Voltein, 2010; Hiiepuu & Hiisjärvi, 2005). Kuulamisaegse tegevuse lõppemisest annab märku tagasiside õpilastelt. Kuulamise õnnestumiseks peab valima sobiva raskusastmega tekstid. Oluline on õpetajal analüüsida, kas kuulamine õnnestus või miks ebaõnnestus (Kärtner, 2000).

Kuulamisjärgsed tegevused annavad õpilastele võimaluse kuuldu siduda oma teadmiste ja kogemustega või kuuldu põhjal tekkinud uute ideedega. Ülesandeks võib olla vestlus ja arutelu, probleemi lahendamine, märksõnade abil lausete või ümberjutustuse kirjutamine, lausete või lõikude järjestamine, rollimäng jms (Kärtner, 2000; Uibu & Voltein, 2010). Toimub õpitu kinnistamine. Tegevus lõpeb ühise kontrollimise, õpetaja tagasiside ja kokkuvõttega (Hiiepuu & Hiisjärvi, 2005).

1.2.5 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Varasemates uurimustes on Liiv (2013) ja Arm (2014) välja toonud, et lapsevanemad on teadlikud oma rollist lapse arendamisel ja lugema õpetamisel. Raamatute vastu huvi tekitamiseks on koju ostetud palju raamatuid. Lapsevanemad peavad oluliseks, et õppimine toimuks läbi lõbusa tegevuse, ettelugemise ja mängu (Liiv, 2013; Arm, 2014). Lapse lugemisprotsessi aktiivne jälgimine ja ettelugemise jätkamine vanema poolt säilitab nende huvi raamatute vastu. Vanemate ettelugemine on võrdelises seoses laste raamatuhuviga (Nurk, 2013). On uuritud lastevanemate teadlikkust oma rollist lapse arendamisel ja lugemishuvi tekitamisel, sh läbi ettelugemise, aga autorile teadaolevalt ei ole meil uuritud, kui tõhusalt ja regulaarselt suudavad vanemad seda kõike kodus praktiliselt ellu viia.

Uusen, Mürsepp & Hiiepuu (2010) töid välja, et kuulamisoskuse arendamisele ei pöörata koolis piisavalt tähelepanu (Uusen *et al.*, 2010). Õpetajad tähtsustavad rohkem tähelepanelikku (Raissar, 2010; Pauklin, 2014) ja kriitilist (Sepp, 2017) kui väärtustavat ja nautivat kuulamist. Õpikutes on kuulamisülesannete osa protsentuaalselt väike võrreldes teiste osaoskuste nagu kirjutamise ning kõnelemise arendamise ülesannetega (Pauklin, 2014).

Samas on kuulamisoskus üks olulisemaid keelilise suhtluse osaoskuste omandamisel (Uusen *et al.*, 2010).

Logan jt (2019) selgitasid välja, et vanemad, kes loevad lastele iga päev lasteraamatuid, pakuvad aastas hinnanguliselt 78 000 sõna. Viie aasta jooksul kuulevad lapsed, kellele igapäevaselt ette loetakse 1,4 miljonit sõna rohkem, kui need, kellele kunagi ei loeta. Riiklike andmete järgi ei loeta 25%le lastest kodus kunagi raamatut (Logan *et al.*, 2019). Seega on kooliteed alustavatel lastel väga suured erinevused kooliks ettevalmistuses, sõnavaras ja õppimisvalmiduses. Kuigi kodune ettelugemine on üks vanim, lihtsaim ja odavaim õpetamismeetod ning parim abivahend (Trelease, 2019), on lapsi, kellele pole ette loetud. Vanematel napib aega või puudub lugemisharjumus. Õpetajal ei ole võimalik oluliselt mõjutada lastevanemate kodust ettelugemist.

Sellest lähtuvalt on sõnastatud uurimisprobleem: kas ja kuidas saab õpetaja igapäevase regulaarse ettelugemise toel arendada õpilaste kuulamisoskust ning suurendada huvi raamatute lugemise vastu.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada regulaarse ettelugemise mõju laste kuulamisoskuse arendamisele ja huvi tekitamisele iseseisva lugemise vastu.

Eesmärgi saavutamiseks püstitati järgnevad uurimisküsimused:

- 1) Kas ja kui sagedasti on lastele kodus ette loetud?
- 2) Kuidas on võimalik arendada laste kuulamisoskust eakohase lastekirjanduse regulaarse ettelugemise toel?
- 3) Kuidas avaldab regulaarne ettelugemine mõju õpilase iseseisvale raamatute lugemise harjumusele?

2 Metoodika

2.1 Valim

Uuritavateks on Tartu linna ühe kooli 2. klassi 18 õpilast. Valimi leidmisel sai määravaks asjaolu, et töö autor töötab samas haridusasutuses ning on asendusõpetaja nimetatud klassis. Klassi õpilastest 15 õpilast on märkinud ankeetküsitluses pere koduseks keele eesti keele, üks õpilane eesti ja vene keele, üks õpilane vene keele ja üks õpilane muu keele. Enne uuringu läbiviimist pöördus autor kirjalikult lastevanemate poole, selgitades uurimistöö teemat ja eesmärki ning küsis lapsevanema luba lapse uuringus osalemiseks (lisa 1).

2.2 Mõõtevahendid

Uuringu läbiviimise üheks vahendiks oli poolstruktureeritud ankeet (lisa 2) õpilastele, mis oli koostatud autori poolt Connect.ee keskkonnas. Ankeet sisaldas kuut valikvastustega küsimust ja kahe avatud küsimust. Küsimustiku abil sooviti koguda andmeid, kas õpilastele meeldib kuulata ettelugemist, kes neile on ette lugenud, kui sageli lastele ette loetakse, millised on laste hoiakud ettelugemise suhtes, missugused jutud neile meeldivad ja kui palju on lapsed ise lugenud lasteraamatuid. Samade küsimustega ankeet viiakse läbi uuringu alguses ja lõpus.

Laste kuulamisoskust ja kuuldu mõistmist mõõdeti enne ja pärast regulaarset ettelugemise perioodi kaheosalise kuulamisülesande täitmisega, kasutades Hiiepuu (2004) õppematerjali „Eesti keele kuulamisülesanded ja luuletused. CD 2. klassile“ ja „Eesti keele kuulamisülesannete töölehed 2. klassile“ (Hiiepuu, 2004). Uuringu lõpus kasutati sama kuulamisülesannet.

Uuringu läbiviimisel vaatles autor lapsi, et jälgida laste hoiakuid, aktiivsust ja tegevust kuulamiseel, -aegsel ja -järgsel ajal. Seda võib nimetada struktureeritud vaatluseks, sest töö autor täpsustas üksikasjad, millele ta vaatluse ajal keskendub. Vaatlusandmed pandi vaatluspäevikusse (lisa 3) kirja võimalikult koheselt pärast ettelugemise läbiviimist.

2.3 Protseduur

Uuring viidi läbi Tartu linna ühe kooli 2. klassi õpilastega. Töö autor informeeris kooli juhtkonda ja küsis nõusolekut uuringi läbiviimiseks. Lapsevanematele tutvustati uurimistöö teemat, eesmärki ja protseduuri ning paluti nende kirjalikku nõusolekut lapse uuringus osalemiseks.

Novembris 2019 jaotati õpilastele ankeetküsimustikud. Ankeedi täitmine oli vabatahtlik ja anonüümne. Vastasid kõik 18 õpilast. Õpilaste kuulamisoskust ja kuuldu mõistmist mõõdeti enne regulaarse ettelugemise perioodi algust kuulamisülesande täitmisega, kasutades Hiiepuu (2004) kuulamisülesandeid ja kuulamisülesannete töölehti.

Töö autor teostas kolme kuu vältel nädalaste perioodide kaupa (kaheksa nädalat) igapäevast regulaarset ettelugemist 15–20 minutit päevas. Igal nädalal loeti ühte raamatut. Etteloetava lastekirjanduse valimisel said lapsed ise osaleda. Eelnevalt külastati kooli raamatukogu, kust iga õpilane sai valida ühe raamatu. Valitud raamatud laenutati klassi lugemisnurka. Õpilastel oli võimalik raamatuid eelnevalt vaadata, sirvida või lugeda. Ettelugemise nädala alguses toimus raamatu valimine klassi lugemisnurgast häälteenamuse (otsusel) teel. Töö autor vaatles laste hoiakuid, aktiivsust ja tegevust kuulamiseel, -aegsel ja

-järgsel ajal ning pidas vaatluspäevikut. Pärast ettelugemise perioodi lõppu korraldati autori poolt koostatud ankeetküsimustiku ja Hiiepuu (2004) kuulamisülesande ja kuulamisülesande töölehe täitmist.

2.4 Andmeanalüüsi meetodid

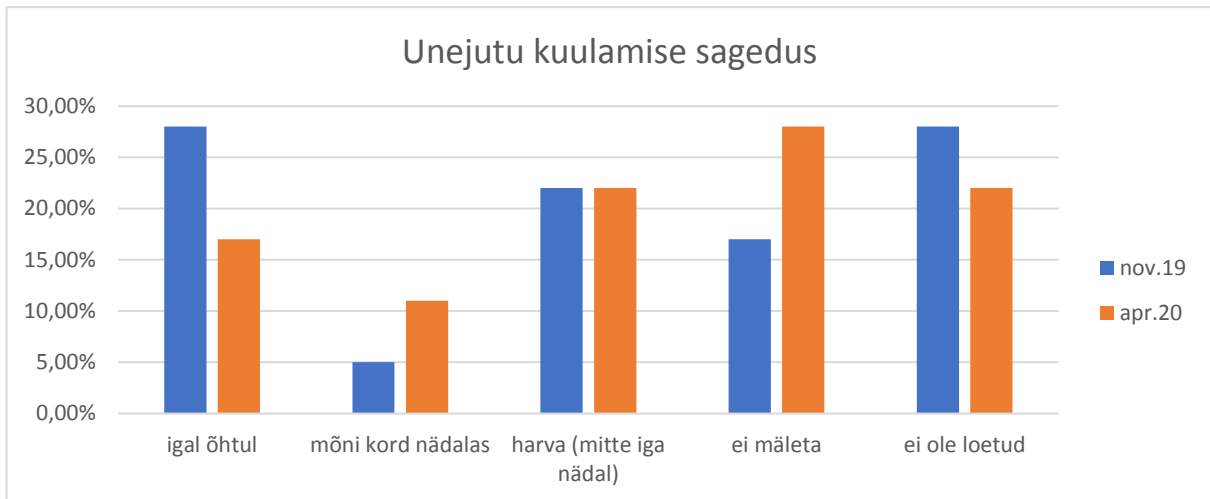
Andmete töötlemiseks ja süstematiseerimiseks kasutatakse Microsoft Office Word ja Excel diagrammide koostamise programmi ja tabeliprogrammi.

3 Tulemused

Uurimuse eesmärk oli välja selgitada regulaarse ettelugemise mõju laste kuulamisoskuse arendamisele ja huvi tekitamisele iseseisva lugemise vastu. Uurimisküsimustele vastuse saamiseks viidi läbi ankeetküsitlus, et uurida õpilaste suhtumist ettelugemisse, saada teada, kas ja kui sageli on neile ette loetud, kes on ette lugenud ja kas õpilased ise loevad raamatuid, Küsimustik täideti uuringu alguses ja lõpus. Andmete süstematiseerimiseks ja võrdlemiseks on eelneva ja järgneva küsimustiku tulemused esitatud tulpdiagrammina.

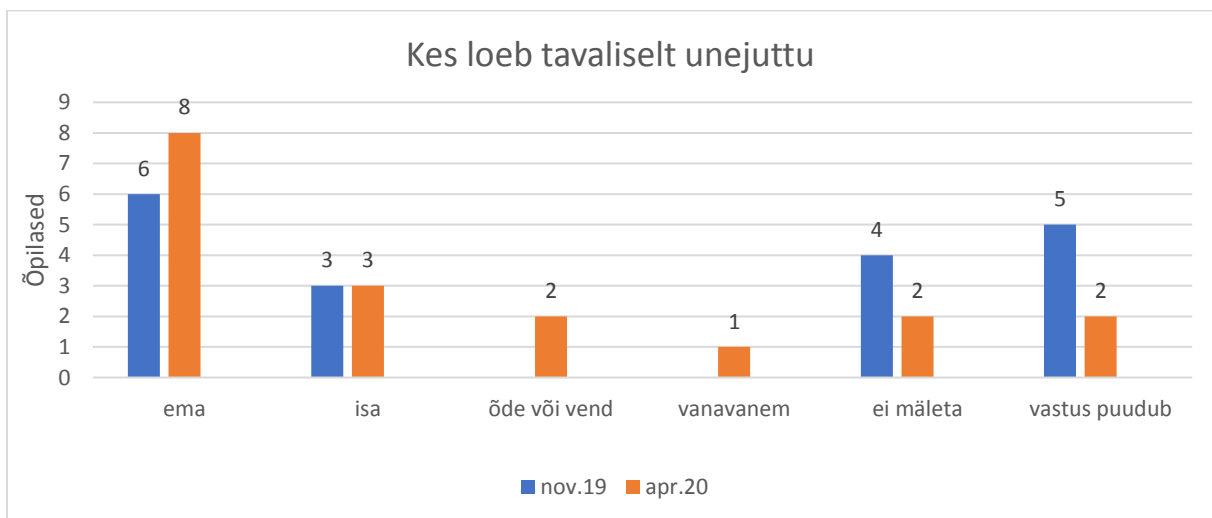
Respondentide statistika on järgmine: kokku osales uuringus 18 õpilast (8 tüdrukut ja 10 poissi). Uuringu alguses oli õpilaste keskmine vanus 8 ja lõpus 8,6 aastat.

Küsimusele unejutu kuulamise sageduse kohta uuringu alguses vastates on jooniselt 1 võimalik näha, et igal õhtul kuulas unejuttu 5 (28%) last, mõni kord nädalas 1 (5%) laps, harva 4 (22%) last, ettelugemist ei mäletanud 3 (17%) ning unejuttu ei olnud kuulanud 5 (28%) last. Uuringu lõpus kuulas unejuttu igal õhtul 3 (17%) last, mõni kord nädalas 2 (11%), harva 4 (22%) ja ettelugemist ei mäletanud 5 (28%) last. Unejuttu ei ole kuulanud 4 (22%) last.

Joonis 1. Õpilaste poolt nimetatud unejutu kuulamise sagedus novembris 2019 ja aprillis 2020 (lubatud üks vastus).

Uuringu alguses nimetas tavaliselt unejutu lugejaks ema 6 (33%) õpilast (joonis 2), isa 3 (17%) õpilast ning vastus puudus või ei mäletatud lugejat 9 (50%) õpilast. Uuringu lõpus nimetas ema unejutu lugejaks 8 (44%) õpilast, isa 3 (17%), õde või venda 2 (11%), vanavanemat 1 (5%) laps ning lugejat ei mäletanud või puudus vastus 4 (22%) õpilasel.

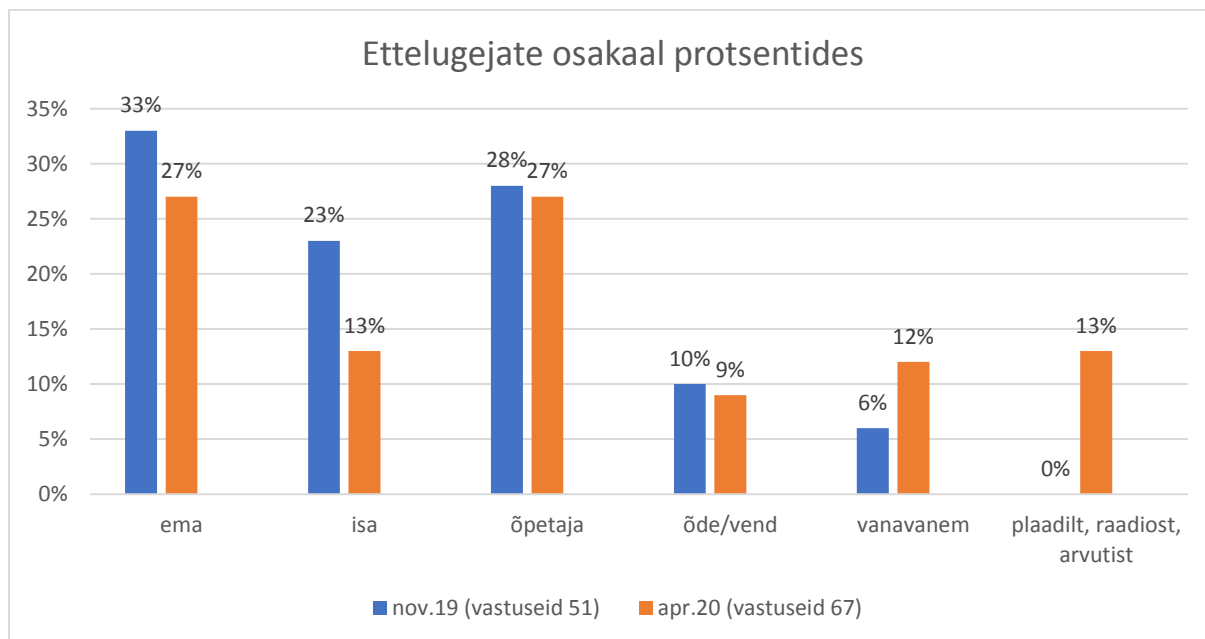

Joonis 2. Õpilase poolt nimetatud unejutu ettelugeja nov 19 ja apr 20 (lubatud üks vastus, vastamine ei olnud kohustuslik).

Küsimusele, kelle ettelugemist on õpilased kuulanud, oli mitu võimalikku vastust. Suurema osakaaluga ettelugejaks nimetati (joonis 3) uuringu alguses ema 17 (33%) korda, järgnesid õpetaja 14 (28%) ja isa 12 (23%) korda. Vastuste koguarv oli novembris 51. Uuringu lõpus nimetati võrdse osakaaluga ettelugejaks ema ja õpetaja 17 (27%) korda ning

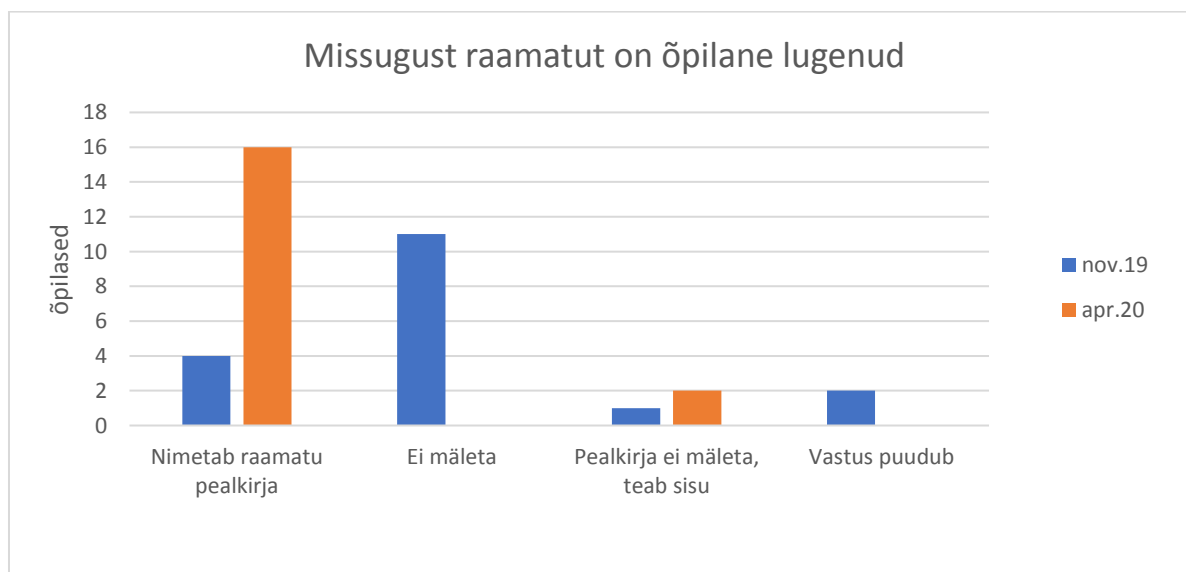
võrdse tulemusega järgnesid isa ning kuulamine plaadilt, raadiost või arvutist 9 (13%).

Vastuste koguarv oli 67.

Joonis 3. Õpilaste poolt nimetatud ettelugejad (lubatud mitu vastust)

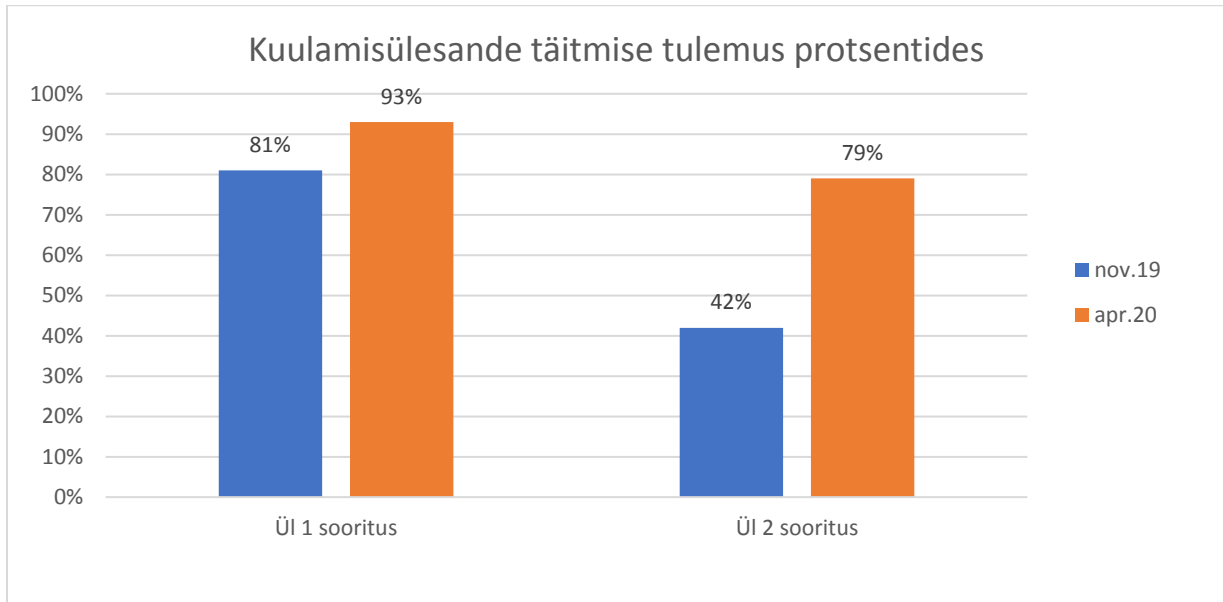
Küsimusele, missugust raamatut on õpilane ise lugenud, vastamisel nimetas (joonis 4) raamatu pealkirja või teadis raamatu sisu kokku 5 (28%) õpilast. Vastamata jätsid või ei mäletanud, mis raamatut on lugenud 13 (72%) õpilast. Uuringu lõpus nimetasid loetud raamatu pealkirja või mäletasid selle sisu kokku 18 (100%) õpilast.

Joonis 4. Õpilase poolt loetud raamatute nimetamine nov 2019 ja apr 2020 (lubatud üks vastus).

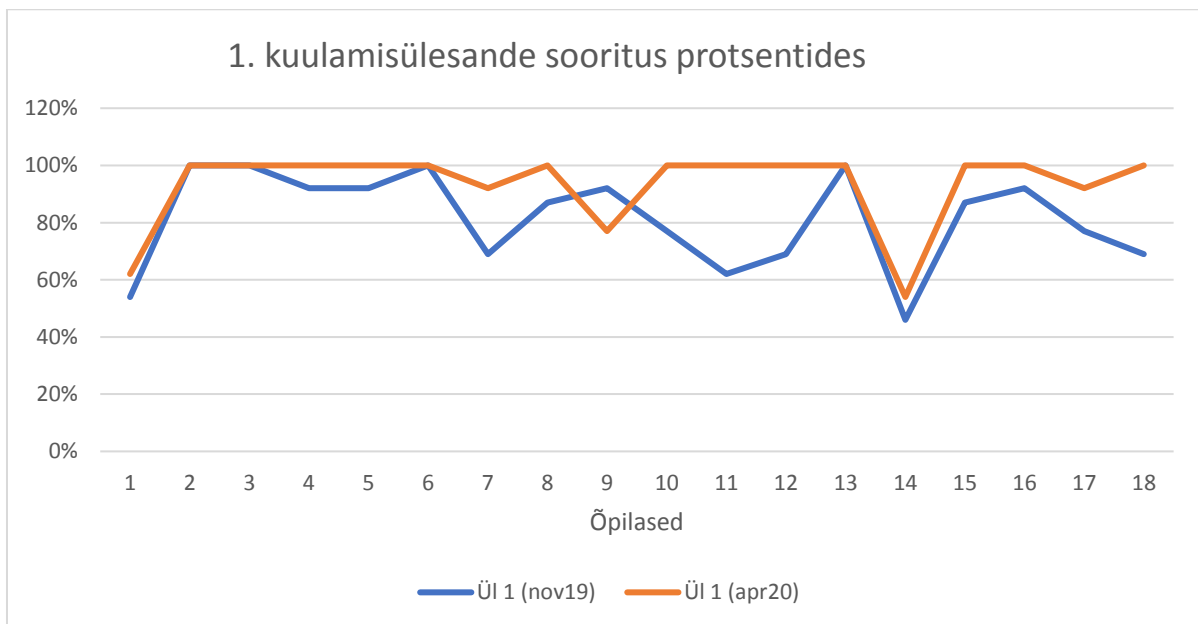
Ettelugemise mõju kuulamisoskusele ja iseseisvale lugemisharjumusele 20

Õpilaste kuulamisoskust ja kuuldu mõistmist mõõdeti enne ja pärast regulaarse ettelugemise perioodi kuulamisülesande täitmisega, kasutades Hiiepuu (2004) kahte kuulamisülesannet ja kuulamisülesannete töölehti. Esimese ülesande soorituse tulemus (joonis 5) paranes 12% ja teise tulemus 37%.

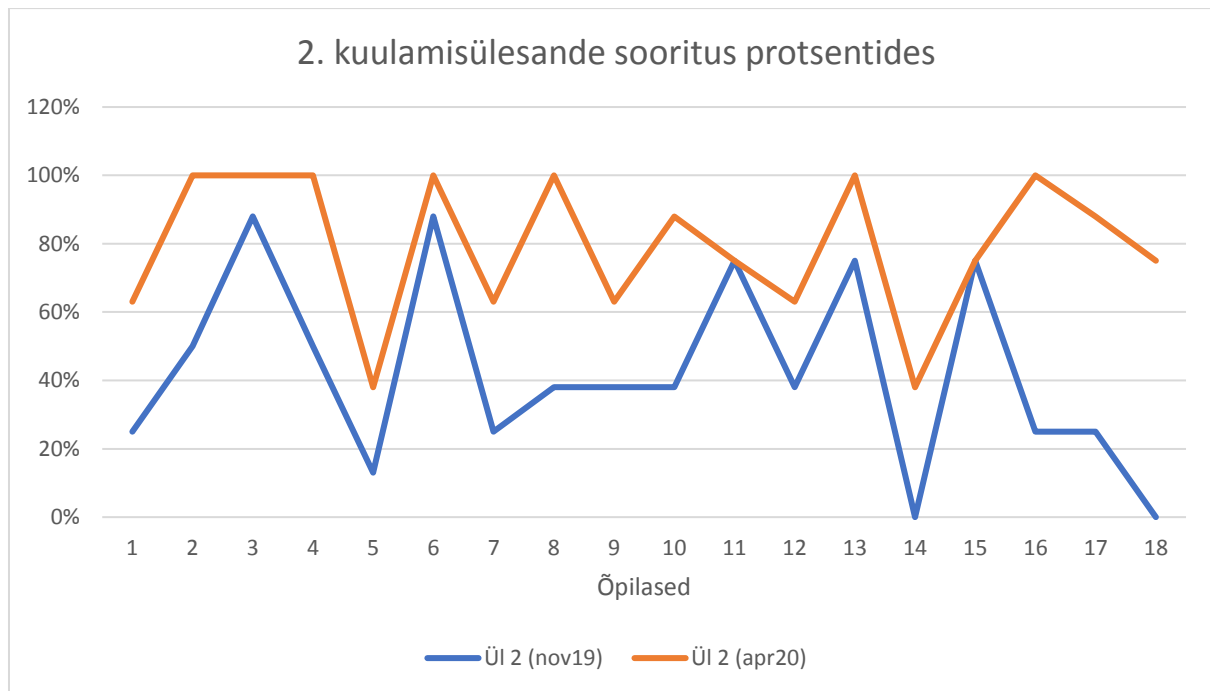
Joonis 5. Kuulamisülesande täitmise sooritus nov 2019 ja apr 2020.

Analüüsidis õpilaste individuaalset 1. kuulamisülesande sooritust (joonis 6) on kõige suurem positiivne muutus ühel õpilasel, 38% ja tulemust on parandanud 13 õpilast. Ühe õpilase tulemus on halvenenud 5%.

Joonis 6. Õpilaste tulemused 1. kuulamisülesande sooritamisel nov 2019 ja apr 2020.

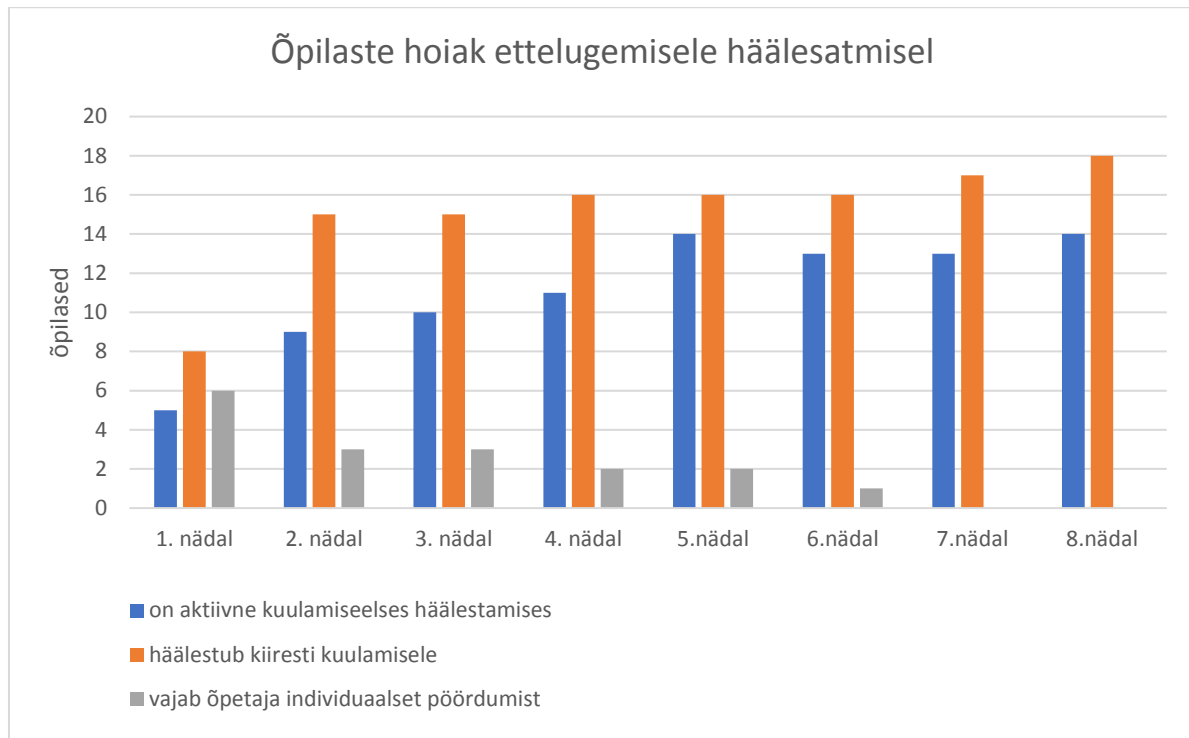
Analüüsidest õpilaste individuaalset 2. kuulamisülesande sooritust on uuringu lõpus (joonis 7) ülesande täitmise protsent suurenenud kõige rohkem neljal õpilasel, vastavalt 75%, 62%, 49% ja 38%. Kahe õpilase esimene tulemus oli 0%, teine tulemus vastavalt 38% ja 75%. Tulemust on parandanud 16 õpilast ning kahe õpilase tulemus on jäänud samaks, 75%.

Joonis 7. Õpilaste tulemused 2. kuulamisülesande sooritamisel nov 2019 ja apr 2020

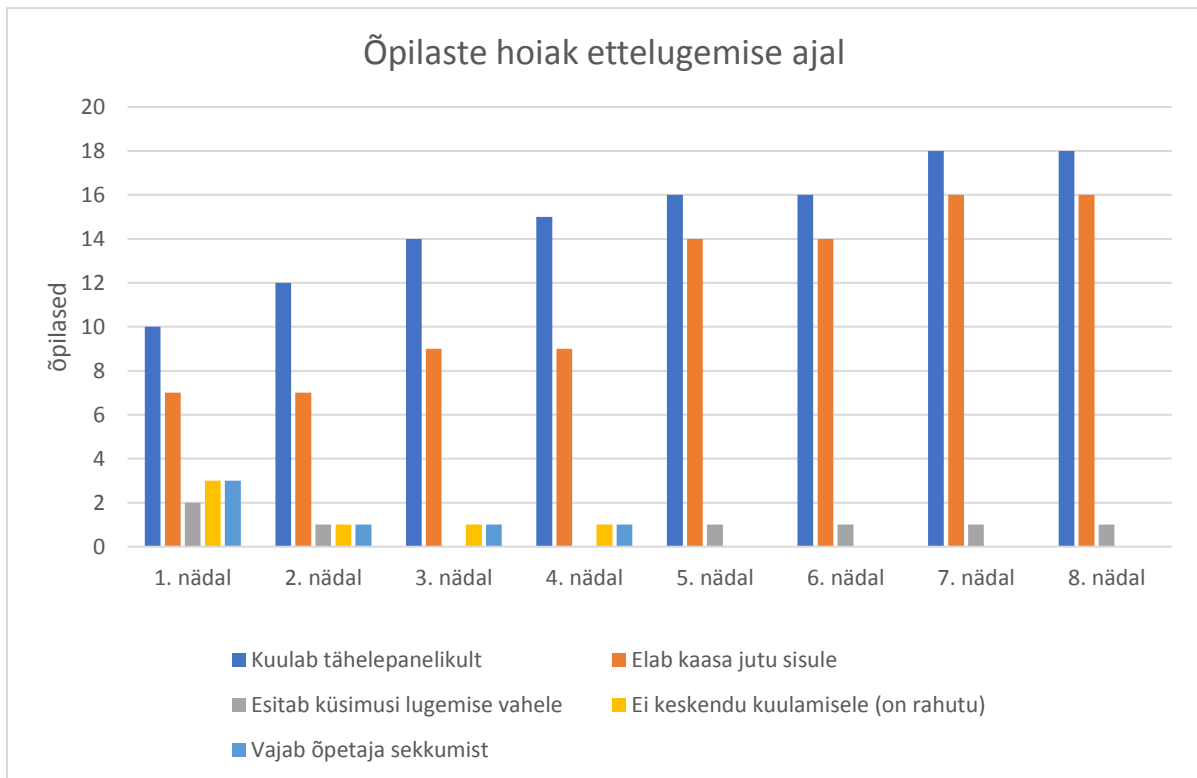
Uuringu läbiviimisel vaatles autor lapsi, et jälgida laste hoiakuid, aktiivsust ja tegevust kuulamiseel, -aegsel ja -järgsel ajal. Seda võib nimetada struktureeritud vaatluseks, sest töö autor täpsustas üksikasjad, millele ta vaatluse ajal keskendub. Vaatlusandmed pandi vaatluspäevikusse kirja võimalikult koheselt pärast ettelugemise läbiviimist (lisa 2). Vaatluspäeviku andmete süstematiseerimiseks ja võrdlemiseks on kaheksa nädala tulemused esitatud tulpdiaagrammidena.

Kuulamiseelse tegevuse käigus vaatles autor õpilasi pöörates tähelepanu õpilaste aktiivsusele, kuulamisele häälestumise ajale ning kas õpilane vajab õpetaja individuaalset pöördumist (tähelepanu juhtimist, motiveerimist vms). Autor oli uurimust läbi viies sama klassi õpetaja. Aktiivsete õpilaste arv tõusis nädalate jooksul. Esimesel nädalal (joonis 8) osales aktiivselt 5 (28%) õpilast ja kahel viimasel nädalal vastavalt 13 (72%) ja 14 (78%) õpilast. Kiiresti häälestusid kuulamisele esimesel nädalal 8 (44%) õpilast ning kahel viimasel nädalal vastavalt 17 (94%) ja 18 (100%) õpilast. Õpetaja individuaalset pöördumist vajas esimesel nädalal 6 (33%) õpilast ja kahel viimasel nädalal polnud selleks vajadust.

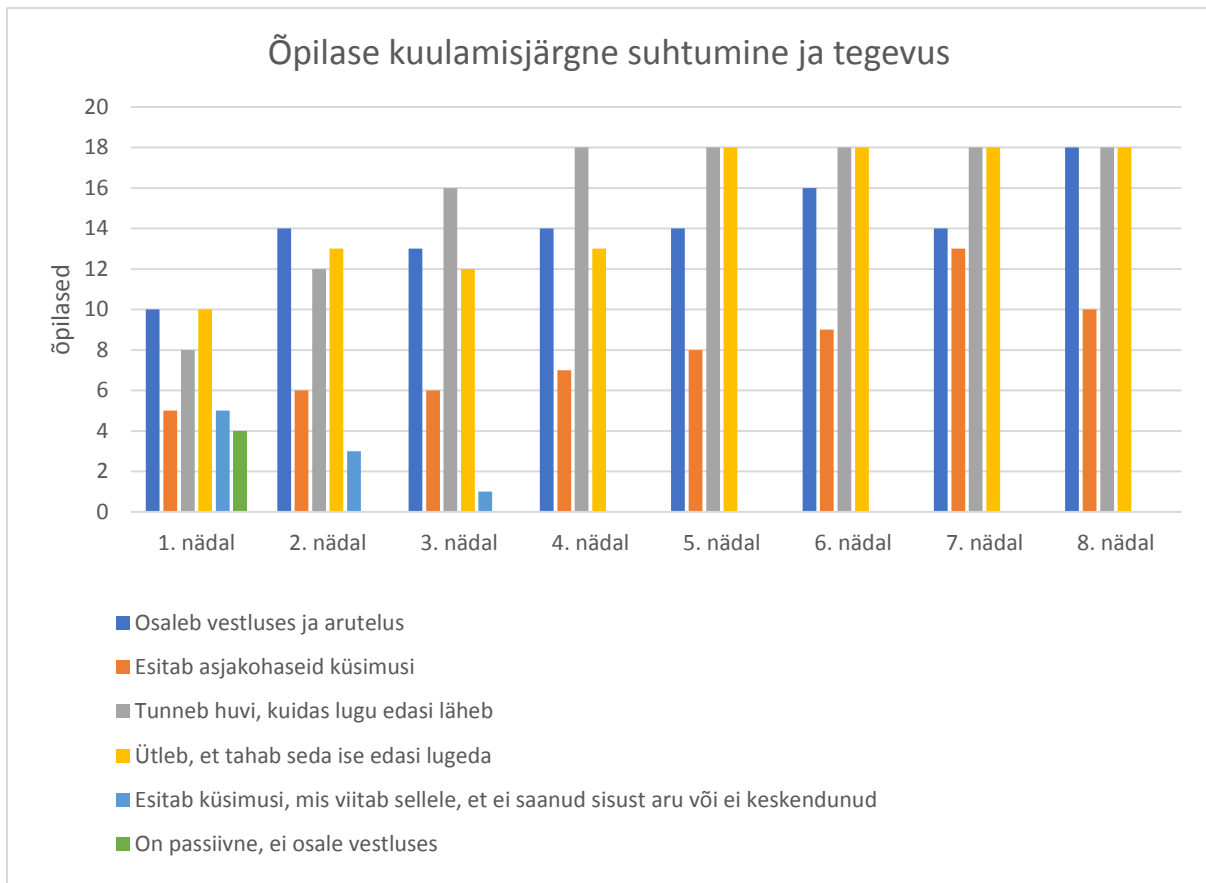
Joonis 8. Õpilase suhtumine ja tegevus kuulamisülesandele häälestumisel

Kuulamisaegse tegevuse käigus vaatles autor õpilasi pöörates tähelepanu nende keskendumisele, kaasaelamisele ja küsimuste esitamisele ning õpetajapoolse sekkumise (tähelepanu juhtimise, motiveerimise vms) vajadusele. Autori hinnangul kuulasid esimesel nädalal (joonis 9) tähelepanelikult 10 (55%) õpilast ja kahel viimasel nädalal 18 (100%) õpilast. Etteloetud jutu sisule elasid 1. nädalal kaasa 7 (39%) õpilast ning 7. ja 8. nädalal 16 (89%) õpilast. Ettelugemise ajal vajas esimesel nädalal õpetaja sekkumist 3 (17%) õpilast ja rahutud olid 3 (17%) õpilast. Ettelugemise neljal viimasel nädalal ei olnud kuulamise ajal rahutuid ja õpetaja sekkumist vajavaid õpilasi.

Joonis 9. Õpilaste kuulamisaegne suhtumine ja tegevus

Kuulamisjärgse tegevuse käigus vaatles autor õpilasi pöörates tähelepanu nende vestluses osalemisele, küsimuste esitamisele, mõistmisele, huvitatusele, et juttu edasi loetakse või soovile ise lugeda ning ka passiivsusele. Esimesel nädalal (joonis 10) osales vestluses ja arutelus 10 (55%) õpilast, osalejate arv tõusis nädalate jooksul ja 7. nädalal osales 14 (78%) õpilast ning 8. nädalal 18 (100%). Küsimuste esitajaid oli 1. nädalal 5 (28%) õpilast ja küsijate arv suurenes nädalate kaupa umbes ühe võrra nädalas ning oli viimasel nädalal 10 (55%) õpilastest. Eristub 7. nädal, mil esitasid küsimusi 13 (72%) õpilast. Loo lugemise jätkamist soovisid 1. nädalal 8 (44%) õpilast, soovijate arv kasvas 2. – 3. nädalal ning 4. – 8. nädalal oli soovijaid 18 (100%) õpilast. Soovi ise raamatut edasi lugeda väljendasid 1. nädalal 10 (55%) õpilast, soovijate arv jätkas kasvutrendi ja 4. – 8. nädalal oli soovijaid 18 (100%) õpilast. Esimesel kolmel nädalal ei saanud autori hinnangul kuuldu sisust hästi aru vastavalt 5 (28%), 3 (17%) ja 1 (5%) õpilast. Järgnevatel nädalatel autor seda ei täheldanud. Esimesel nädalal jäi pärast loetu kuulamist passiivseks 4 (22%) õpilast, järgnevatel nädalatel autor kellegi passiivsust ei täheldanud.

Joonis 10. Õpilase kuulamisjärgne suhtumine ja tegevus

4 Arutelu

Käesoleva töö eesmärk oli välja selgitada, missugune on regulaarse ettelugemise mõju laste kuulamisoskuse arendamisele ja huvi tekitamisele iseseisva lugemise vastu. Eesmärgist tulenevalt püstitati uurimisküsimused: kui sageli on lastele kodus ette loetud, kuivõrd on võimalik koolis regulaarse ettelugemise toel arendada laste kuulamisoskust ja kuivõrd on võimalik seeläbi tekitada huvi iseseisva lugemise vastu.

Uurimistöö eesmärgist tulenes esimene küsimus, kui sageli on lapsed kuulanud ettelugemist. Uuringu alguses selgus laste antud vastustest, et igal õhtul kuulas unejuttu 28% lastest, mõnikord nädalas 5% ning unejuttu ei olnud üldse loetud 28%le lastest. Tulemused viitavad samale suurusjärgule, milleni jõudsid Logan jt (2019), et 25%le lastest ei loeta kodus kunagi raamatut ette (Logan *et al.*, 2019). Samas erineb see Arm (2014) uuringu tulemusest, kus ilmnes, et 54% vanemate sõnul loetakse nende peres lapsele iga päev raamatut ette (Arm, 2014). Kuus kuud hiljem, käesoleva uuringu lõpus, oli laste arv, kellele loeti iga päev kodus raamatut, veelgi kahanenud. Võib järeldada, et lapse kasvades ja ise lugema hakates väheneb ettelugemine vanemate poolt. Samas kahanes ühe lapse võrra nende arv, kellele pole kunagi

ette loetud. Võib-olla leidub sellel seos antud uuringuga, ehk sai lapsevanem motivatsiooni lapsele ettelugemiseks, olles kaasatud lapse kaudu käesolevasse uuringusse. Kahe küsitluse keskmine tulemus, et mõnikord nädalas kuulavad lugemist 8% lastest läheb kokku Arm (2014) saadud infoga, kus 8% vanematest tõid välja, et nende peres loetakse üldjuhul kord nädalas lapsele raamatut ette (Arm, 2014).

Leidis kinnitust kahtlus uurimistöö probleemi püstitamisel, et kõikidele lastele ei loeta kodus raamatuid. Vanematel napib vanematel aega, puudub harjumus koos lugemiseks või ei tähtsustata seda piisavalt, kuigi Liiv (2013) ja Arm (2014) jõudsid tulemuseni, et lapsevanemad on teadlikud oma rollist lapse arendamisel ettelugemise kaudu (Liiv, 2013; Arm, 2014).

Täpsustava küsimusena sooviti saada teada, kes loeb lapsele tavaliselt unejuttu. Ülekaalukalt oli ettelugejaks ema ja vähem isa. Väga vähe toodi välja õde, venda või vanavanemat. Tõenäoliselt ei ela pered vanavanematega koos ning seetõttu on nende osakaal lapse igapäevaelus väike.

Uurimistöö eesmärgist tulenes teine uurimisküsimus, kuivõrd on võimalik arendada laste kuulamisoskust eakohase lastekirjanduse regulaarse ettelugemise toel koolis. Lapsed kuulasid kolme kuu vältel nädalaste perioodide kaupa (kaheksa nädalat) iga päev 15–20 minutit ettelugemist. Igal nädalal loeti ühte raamatut. Raamatu valimisel said lapsed ise otsustada hääleteenamuse teel. Uuringu läbiviimisel vaatles autor lapsi, et jälgida laste hoiakuid, aktiivsust ja tegevust enne kuulamist, kuulamise ajal ja pärast kuulamist.

Kuulamiseelse tegevuse käigus vaatles autor õpilasi pöörates tähelepanu aktiivsusele, kuulamisele häälestumise ajale ning kas õpilane vajab õpetaja individuaalset pöördumist (tähelepanu juhtimist, motiveerimist vms). Autor oli uurimust läbi viies sama klassi õpetaja. Õpilaste aktiivsus, huvi ja häälestumise aeg kuulamiseks suurenes püsivalt nädalate jooksul. Samas vähenes õpilaste arv, kes olid rahutud ja vajasid õpetaja täiendavat motiveerimist. Õpilaste hoiak ja aeg kuulamisele häälestumisel paranes märgatavalt regulaarse ettelugemise perioodil.

Kuulamisaegse vaatluse käigus pöörati tähelepanu õpilaste keskendumisele, kaasaelamisele ja küsimuste esitamisele või õpetajapoolse tähelepanu juhtimise vajadusele. Märgatav oli keskendunult kuulavate ja kaasaelavate laste arvu pidev tõus. Samas vähenes rahutult käituvate laste arv esimeste nädalate jooksul ning viimastel nädalatel suutsid kõik lapsed kuulata, vajamata õpetaja sekkumist. Klassis tekkis rahulik, vaikne ja pingevaba lugemiskeskond. Lapsed nautisid kuulamist. Väärtustav ja nautiv kuulamine Uusen (2002) nõuab vähem tahtlikku keskendumist, kuulajad on lõdvestunud (Uusen, 2002). Nimetatud

kuulamisliiki pakutakse õpilastele koolis vähem. Õpetajad tähtsustavad rohkem tähelepanelikku (Raissar, 2010; Pauklin, 2014) ja kriitilist (Sepp, 2017) kuulamist.

Kuulamisjärgse tegevuse käigus vaatles autor õpilasi, pöörates tähelepanu vestluses osalemisele, küsimuste esitamisele, kuuldu mõistmisele, huvile jutu lugemise jätkamise suhtes ning soovile ise lugeda. Lapsed hakkasid järjest enam osa võtma vestlusest ja arutelust, esitasid küsimusi, tundsid huvi, kuidas lugu edasi läheb, ennustasid ja fantaseerisid ning soovisid kuulamist jätkata või avaldasid soovi ise edasi lugeda. Selgus, et mõned õpilased ka jätkasid jutu lugemist. Kui kuulamisperioodi alguses oli arutelu ajal passiivseid õpilasi, siis lõpus seda ei märgatud.

Vaatluse tulemusel võib täheldada, et lastekirjanduse ettelugemise toel paranes laste väärtustava ja nautiva kuulamisoskuse areng.

Et selgitada välja, kas toimus muutus ka tähelepaneliku ja kriitilise kuulamine osas, mõõdeti laste kuulamisoskust enne ja pärast regulaarset ettelugemise perioodi kuulamisülesande täitmisega, kasutades Hiiepuu (2004) õppematerjali. Kuigi samu ülesandeid kasutati nii uuringu alguses kui lõpus, olid valitud sellised tekstid, mille sisu ei jää meelde ja nõuab uuesti tähelepanelikku ning kriitilist kuulamist. Üks ülesanne nõudis rohkem tähelepanelikku ja teine kriitilist kuulamist.

Võrreldes õpilaste sooritust uuringu alguses ja lõpus, ilmnes, et keskmine tulemus paranes tähelepanelikku kuulamist nõudva ülesande puhul 12% (81%lt 93%le) ja kriitilist kuulamisoskust nõudva ülesande puhul 37% (42%lt 79%le). Tähelepanuväärne on see, et lisaks klassi keskmisele tulemusele paranes vähemal või suuremal määral iga õpilase individuaalne sooritus. Uuringu tulemused viitavad seosele, et ühe kuulamisliigi oskuse arendamisele suurem tähelepanu pööramine, parandab ka teiste kuulamisliikide oskusi. Trelease (2019) leidis samuti, et ettelugemine arendab informatsiooni töötlemise oskust (Trelease, 2019).

Kuulamise tulemusel suureneb laste sõnavara, nad harjuvad kuulama teistsugust lauseehitust kui vestluses. Tekib kogemus, et kuulamist võib ka lihtsalt nautida. Sageli põhjustavad kuulamisülesanded õpilasele hirmu, sest sellele järgnevad tähelepanu või kriitilist kuulamist nõudnud tööülesanded ning on suur võimalus ebaõnnestuda. Õpilane ei naudi kuulamist, vaid püüab pingsalt fakte meelde jätta. Tähelepaneliku kuulamise eesmärk Uuseni (2002) ja Kärtneri jt (2006) väitel on meeldejätmise, keskendumisele ja ei mõelda kuuldut läbi. Kriitiline kuulamine, kui kõige komplekssem kuulamise liik, nõuab suurt keskendumist, sisaldab ebaolulise eristamist, analüüsi, otsustamist jm (Uusen, 2002; Kärtner *et al.*, 2006).

Uurimistöö eesmärgist tulenes kolmas küsimus, kui võrd avaldab regulaarne ettelugemine mõju õpilase iseseisvale raamatute lugemise harjumusele. Uuringu alguses oskasid enda poolt loetud raamatu pealkirja nimetada või teadsid selle sisu 5 õpilast ja 13 õpilast ei mäletanud, mis raamatut nad on lugenud, või jätsid küsimusele vastamata. Uuringu lõpus nimetasid enda poolt loetud raamatu või raamatute pealkirju ning mäletasid selle sisu kõik 18 õpilast. Küsitluse tulemusel ja uuringu perioodi vältel õpilasi vaadeldes täheldas autor huvi suurenemist iseseisva lugemise vastu. Waugh jt (2013) leiab samuti, et õpetaja ilmekalt loetud lugusid kuulates tekib lastel ettekujutus, kuidas kõlavad hästi esitatud lood ning see õhutab lapsi vaimsele tegevusele, mis hiljem iseseisvalt lugedes automatiseerub (Waugh *et al.*, 2013). Samas tuleb arvestada järeltunde tegemisel ka sellega, et uuring algas novembris, kaks kuud pärast suvevaheaja lõppemist ja enne seda olid lapsed kaks kuud koolis käinud ning lõppes aprillis, mis oli kaheksas koolikuu. Õppeaasta jooksul suunatakse lapsi samuti raamatuid lugema.

Uurimusest selgus, et kui 28%le lastest loeti iga päev raamatuid ette, siis sama protsendipunkti ulatuses lastele ei loetud üldse. Ülejäänud lastele loeti harva. Leidis kinnitust, et regulaarse ettelugemise toel on võimalik parandada laste kuulamisoskust. Võrreldes laste kuulamisülesannete sooritamise protsenti uuringu alguses ja lõpus, oli märgatav tulemuste paranemine. Kui uuringu alguses nimetasid enda loetud raamatuid neli last, siis lõpus nimetasid loetud raamatut või raamatuid kõik lapsed. Võib täheldada, et laste huvi lugemise vastu suurenes.

Üldistavaid ja põhjalikke järeldusi käesoleva töö tulemuste pinnalt teha ei saa, sest üheks töö piiranguks oli väike valim. Selleks, et teha põhjalikumaid üldistusi ja järeldusi, peaks samasisulise uurimuse läbi viima suurema valimiga. Autori arvates võiks uurimistöö omada praktilist väärtust õpetajate ja lastevanemate jaoks.

Tänuõnad

Töö autor tänab kooli juhtkonda heasoovliku suhtumise eest üliõpilase uurimistöösse, andes loa küsitluse läbiviimiseks. Suured tänuõnad lastevanematele, kes andsid nõusoleku enda lapse uuringus osalemiseks ning toredatele 2. Klassi õpilastele, kes osalesid uurimustöös.

Töö autor tänab juhendajat Ilona Võiki ja kaasjuhendajat Tiia Krassi, kes autorit nõustasid, toetasid ja motiveerisid.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

1. Anderson, R. C., Hiebert, E. H., Scott, J. A., & Wilkinson, I. A. G. (1985). *Becoming a Nation of Readers: The Report of the Commission on Reading*. The National Academy of Education U.S. Department of Education Washington D.C. 20208. Külastatud aadressil https://www.researchgate.net/publication/309397770_Becoming_a_nation_of_readers_The_report_of_the_Commission_on_Reading
2. Arm, H. (2014). *Vanemate roll lapse lugema õpetamisel ja suunamisel raamatute juurde*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/41772/arm_helerin.pdf
3. Farkas, G., & Beron, K. (2011). *Family Linguistic Culture and Social Reproduction: Verbal Skill from Parent to Child in the Preschool and School Years*. Külastatud aadressil <https://eric.ed.gov/?id=ED453910>
4. Hallap, M., & Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. Külastatud aadressil https://www.integrationresearch.net/uploads/1/3/0/7/1307353/lapse_k%C3%95ne_arendamine.pdf
5. Hiiepuu, E. (2004). *Eesti keele kuulamisülesannete töölehed 2. klassile*. Tallinn: AS Bit
6. Hiiepuu, E. (2011). *Kõnelemine*. Külastatud aadressil http://vana.oppekava.ee/index.php/LINK_21._K%C3%B5nelemine
7. Hiiepuu, E., & Hiisjärvi, P. (2005). *Õpetame eesti keele tundides kuulama*. Tallinn: Avita.
8. Hutton, J. S., Horowitz-Kraus, T., Mendelsohn, A. L., DeWitt, T., & Holland, S. K. (2015). Home Reading Environment and Brain Activation in Preschool Children Listening to Stories. *Pediatrics* 136 (3), 466-478. Külastatud aadressil <https://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/136/3/466.full.pdf>
9. Jalakas, V. (1988). *Kuulamisoskus ja selle arendamine*. Nõukogude Kool, nr 10. 33-36. Külastatud aadressil <https://www.digar.ee/arhiiv/et/periodika/40179>
10. Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, (2011). *Riigi Teataja I* 2011, 1, 1. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>
11. Kuurme, T. (2003). *Kasvatuse võim ja võimetus : valitud esseed kasvatusest*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
12. Kärtner, P. (2000). *Kuulamisoskuse arendamine*. Tallinn: TEA Kirjastus.

13. Kärtner, P., Maiberg, L., Rikker, M., Tuuling, L., & Voltein, E. (2006) *Õppematerjal koolieelsete lasteasutuste eesti keele kui teise keele õpetajate põhi- ja täienduskoolituseks*. Külastatud aadressil <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/11800>
14. Lepp, A. (2018). *Inimese anatoomia*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
15. Liiv, S. (2013). *Lapse lugemisoskuse kujundamine väikelapse eas ja lapsevanema roll varajase lugemisoskuse kujunemisel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/30978/liiv_siret.pdf
16. Logan, J. A. R., Justice, L., Yumuş, M., & Chaparro-Moreno, L. J. (2019) When Children Are Not Read to at Home: The Million Word Gap. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*: June 2019 - Volume 40 - Issue 5 - p 383-386. Külastatud aadressil <https://journals.lww.com/jrnldbptoc/2019/06000>
17. Nurk, K. (2013). *I-IV klassi õpilaste lugevus Audru Keskkooli raamatukogus ja õpilaste lugevuse mõjutajad*. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia. Külastatud aadressil <https://dspace.ut.ee/handle/10062/31213>
18. Org, Andrus (2011). *Kuulamine kirjanduse õpetamisel*. Mari Kadakas (Toim.). Põhikooli valdkonnaraamatud ja valikainete aaineraamatud. Ainevaldkond „Eesti keel ja kirjandus“ (1-1). Külastatud aadressil <http://www.oppekava.ee>
19. Padrik, M., & Hallap, M. (2008). *Keel ja kõne: kuulamine ja kõnelemine, lugemine ja kirjutamine*. E. Kikas (Toim.), Õppimine ja õpetamine koolieelses eas (lk 276-302). Tartu Ülikooli Kirjastus.
20. Partridge, H. A. (2004). Helping parent make the most of shared book reading. *Early Childhood Education Journal*, 32(I), 25-30. Külastatud aadressil <https://link.springer.com/article/10.1023/B:ECEJ.0000039640.63118.d4>
21. Pauklin, R. (2014). *Õppemeetodid mõistva kuulamise arendamiseks*. Magistritöö. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/44184/Pauklin_Riina_MA2014.pdf
22. Põhikooli riiklik õppekava, (2011). *Riigi Teataja I 2018, 2, 17*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/122072017003>
23. Raissar, R. (2010). *Kuulamistegevused ja -liigid kuulamisoskuse kujundajatena 1. klassi emakeeletunnis: Hea Alguse ja tavaklasside võrdlus*. Magistritöö. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/15254/raissar_KL.pdf?sequence=1&isAlloved=y

24. Sandall, N., Schramm, K., & Seibert, A. (2003). *Improving Listening Skills through the Use of Children's Literature*. Külastatud aadressil <http://eric.ed.gov/?id=ED482002>
25. Sepp, M. (2017). *Kuulamisoskuse arendamine eesti keele tundides I kooliastmes lastekirjanduse toel Ida-Virumaa koolide näitel*. Magistritöö. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/57612/sepp_marit_ma.pdf?sequence=1&isAllowed=y
26. Trelease, J. (2019). *Read-Aloud Handbook: Eighth Edition*. New York: Penguin Books Külastatud aadressil https://www.amazon.com.br/dp/014312160X/ref=rdr_kindle_ext_tmb
27. Tulving, E. (s.a.). *Sissejuhatus psühholoogiasse. Mälu*. Külastatud aadressil <https://eek-malu.weebly.com/protseduuriline-episoodiline-ja-semantiline-maunllu.html>
28. Tuulik, M. (1988). Emakeele õpetamise meetodika küsimusi algklassides. Lk 10. Tallinn: Ed. Vilde nim. Tallinna Pedagoogiline instituut.
29. Uibu, K., & Voltein, E. (2010). Eesti keel. Kikas, E. (Toim), *Õppimine ja õpetamine I ja II kooliastmes* (lk 215-230). Tartu: Teadus- ja Haridusministeerium.
30. Uusen, A. (2002). *Emakeele õpetamisest klassiõpetajale*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
31. Uusen, A. (2011). Kuulamine. Valdkonnaraamat Keel ja Kirjandus. Külastatud aadressil http://www.oppekava.ee/index.php/LINK_20._Kuulamine
32. Uusen, A., Mürsepp, M., & Hiiepuu, E. (2010). *Hindamise põhimõtted I kooliastmes*. Külastatud aadressil <http://inx.lv/QRz>
33. Voltein, E. (1995). *Emakeele õpetamise meetodika*. Tartu Õpetajate Seminar.
34. Waugh, D., Neaum, S., & Waugh, R. (2016). *Children's Literature in Primary Schools*. Pp 20. Great Britain, UK: MPG Printgroup. Külastatud aadressil https://www.amazon.co.uk/dp/1473969018/ref=rdr_ext_tmb
35. Wolvin, A., & Coakley, C. G. (1996). *Listening*. 5. Tr. Dubuque: Times Mirror Higher Education Group. Külastatud aadressil <https://www.worldcat.org/title/listening/oclc/33409293>

Lisa 1. Lapsevanema nõusolek

Hea lapsevanem,

Olen Kätlin Härm, õpin Tartu Ülikoolis ja kirjutan bakalaureusetööd teemal „Ettelugemise mõju kuulamisoskuse arendamisel ja iseseisva lugemishuvi tekitamisel 2. klassi õpilaste näitel“.

Palun teie nõusolekut lapse uuringus osalemiseks. Uuring kestab viis kuud (nov 2019 – märts 2020). Uurimuse läbiviimiseks vastavad lapsed ankeetküsitlusele uuringu alguses ja lõpus. Lapsed täidavad kuulamisülesande uuringu alguses ja lõpus. Lapsed kuulavad ettelugemist kaheksa nädala vältel. Uurimuse läbiviija vaatleb laste hoiakut ja tegevust kuulamise eel, kuulamise ajal ja kuulamise järgselt.

Uuringu läbiviija tagab õpilaste isikuandmete täieliku puutumatus. Uuringus osalejate andmeid ei anta teistele osapooltele. Konfidentsiaalsuse tagamiseks saab iga laps koodi, mida kasutatakse andmete hoidmisel. Tulemusi ei säilitata nimeliselt. Koodid ning neile vastavad nimed on teada ainult uurijale.

Teie nõusolek on väga tähtis. Palun täitke allolev nõusoleku vorm ja edastage see kooli hiljemalt 25. okt 2019 või saatke digiallkirjastatult aadressile katlin@tdk.ee

Lugupidamisega

Kätlin Härm

katlin@tdk.ee

Olen nõus/ei ole nõus, et minu laps (nimi) osaleb uuritavana uurimistöös „Ettelugemise mõju kuulamisoskuse arendamisel ja iseseisva lugemishuvi tekitamisel 2. klassi õpilaste näitel“.

.....
Lapsevanema nimi ja allkiri, kuupäev

Lisa 2. Küsimustik

Ettelugemine

Tere!

Palun loe küsimus tähelepanelikult läbi ja vasta küsimusele. Küsimused on selle kohta, kas sa oled ettelugemist kuulanud. Ja mis raamatuid sa ise oled lugenud?

Vastajate andmed:

Sugu

Vanus

1. Missugune keel on sinu kodune keel?

- eesti keel
- eesti ja vene keel
- vene keel
- muu

2. Kas sulle loetakse õhtul unejuttu?

- loetakse igal õhtu
- loetakse mõni kord nädalas
- loetakse harva (iga nädal ei loeta)
- ei mäleta, millal loeti
- mulle ei ole unejuttu loetud

3. Kes loeb sulle tavaliselt unejuttu? (mitmed võimalikud vastused)

- ema
- isa
- õde või vend
- vanaema või vanaisa
- olen kuulanud plaadilt, raadiost, arvutist

4. Kes on sulle üldse raamatut ette lugenud? (mitmed võimalikud vastused)

- ema
- isa
- õde või vend
- vanaema või vanaisa
- õpetaja
- olen kuulanud plaadilt, raadiost või arvutist

5. Missugust raamatut oled sa ise lugenud?

6. Kas sulle meeldib ettelugemist kuulata?

- meeldib väga
- meeldib natuke
- ei meeldi
- igav on kuulata

7. Missuguseid jutte sulle meeldib kuulata? (mitmed võimalikud vastused)

- muinasjutte
- naljajutte
- jutte loomadest
- jutte laste elust ja seiklustest

8. Kellele sina oled raamatut ette lugenud?

(vastus ei ole vajalik)

Ei keskendu kuulamisele (on rahutu)																		
Vajab õpetaja õpetaja individuaalset pöördumist																		
Pärast ettelugemise kuulamist																		
Osaleb vestluses ja arutelus																		
Esitab asjakohaseid küsimusi																		
Tunneb huvi, kuidas lugu edasi läheb																		
Ütleb, et tahab seda ise edasi lugeda																		
Esitab küsimusi, mis viitab sellele, et ei saanud sisust aru või ei keskendunud																		
On passiivne, ei osale vestluses																		

Märkusi või tähelepanekuid

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Kätlin Härm (21.09.1985)

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose ETTELUGEMISE MÕJU KUULAMISOSKUSE ARENDAMISEL JA ISESEISVA LUGEMISHUVI TEKITAMISEL 2. KLASSI ÕPILASTE NÄITEL, mille juhendaja on Ilona Võik ja kaasjuhendaja Tiia Krass,

1.1 reprodutseerimiseks säilitamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil. Sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni; 1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu. Sealhulgas digitaalarhiivi Dspace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikule intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 19. mai 2020